

قرارداد حفظ محرمانگی: راهکاری مطمئن برای جلوگیری از افشای اطلاعات محرمانه دارندگان اموال فکری

اکرم آقامحمدی
دانشگاه قم، قم، ایران
aghamohamadi671@gmail.com

مصطفی بختیاروند^o
استادیار دانشگاه قم، قم، ایران
m.bakhtiarvand@qom.ac.ir

تاریخ دریافت: ۱۳۹۵/۰۳/۱۹

تاریخ اصلاحات: ۱۳۹۵/۰۷/۱۸

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۵/۰۸/۱۲

چکیده

دارندگان حقوق مالکیت فکری بویژه مخترعین، غالباً از زمان خلق ایده تا تجاری‌سازی آن با مسأله افشای اطلاعات محرمانه‌ای که طی قراردادهای مجوز بهره‌برداری در اختیار اشخاص ثالث قرار می‌دهند، مواجه هستند. هدف عمده قراردادهای محرمانگی، حمایت از انواع اموال فکری از قبیل اختراع، دانش فنی، اسرار تجاری و ... است تا زمینه محافظت، مدیریت صحیح و کارآمد و نظارت بر نحوه بهره‌برداری از آنها فراهم شود. استفاده از قرارداد عدم افشاء در زمینه فناوری‌های پیشرفته به ویژه برای شرکت‌های رایانه‌ای و اینترنتی در جریان قرارداد مجوز بهره‌برداری بسیار معمول است. از طرف دیگر، پژوهشگران و مخترعان شرکت‌های دانش‌بنیان در فرایند دستیابی به حمایت‌های مالکیت فکری نیز ممکن است با چالش‌هایی نظیر افشای اطلاعات محرمانه مواجه شوند. نکته مهم عدم آگاهی بسیاری از صاحبان ایده و مخترعین از نحوه انعقاد چنین قراردادی است. در ارائه اطلاعات محرمانه قرارداد عدم افشاء فقط اطلاعات محرمانه را پوشش می‌دهد و قبل از انعقاد قرارداد مجوز بهره‌برداری یا در طول مذاکرات برای محافظت از آنها منعقد می‌شود. امضاء و انعقاد این گونه قراردادهای در صورت عدم آگاهی از قوانین و ویژگی‌های آن برای طرفین می‌تواند خطرناک و تعهدات سنگینی به دنبال داشته باشد. در این مقاله با نگاهی تحلیلی-توصیفی، به تعریف، ضرورت، عملکرد و انواع قرارداد عدم افشاء و شرایط معمول در آن می‌پردازیم. نتایج این مقاله، لزوم اطلاع‌رسانی دقیق و کارآمد حقوقی به دارندگان اموال فکری در زمینه انعقاد قرارداد محرمانگی و اصلاح ساختار قانونی فعلی را جهت حمایت از حقوق این اشخاص نمایان می‌سازد.

واژگان کلیدی

قرارداد مجوز بهره‌برداری؛ قرارداد حفظ محرمانگی؛ اطلاعات محرمانه؛ تعهدات محرمانگی؛ شروط معمول قرارداد محرمانگی.

۱- مقدمه

آنجا که در حقوق ایران، نص قانونی خاصی در مورد نحوه تدوین قراردادها و شروط محرمانگی وجود ندارد، به موجب اصل آزادی اراده، منوط به رعایت شرایط اساسی صحت معامله (ماده ۱۹۱ قانون مدنی) طرفین در نحوه تنظیم آنها آزادند. در عین حال، بسیاری افراد، مخصوصاً دارندگان مالکیت فکری، آشنایی کافی با مفاد اینگونه قراردادها ندارند و ممکن است آنها را به گونه‌ای تنظیم کنند که حقوق و تعهدات طرفین به خوبی بیان نشده و اطلاعات ارزشمند صاحب ایده، که معمولاً طرف ضعیف‌تر قرارداد است، براحتمی افشا گردد. لذا، معرفی اینگونه قراردادها و نقش آنها در محافظت از دارایی‌های فکری، به دارندگان آنها، ضرورتی اجتناب‌ناپذیر است. همچنین شروط قرارداد عدم افشا از قبیل تعریف و تعیین اطلاعات محرمانه، میزان تعهدات دریافت‌کننده و نحوه محافظت از اطلاعات، افسردی که دریافت‌کننده می‌تواند اطلاعات را برای آنها افشا نماید، تبعات افشای عمدی و سهوی اطلاعات و چگونگی جبران خسارت و مواردی از این دست، برای اکثر صاحبان ایده ناشناخته است و موجب بروز اختلافات و طرح

در جریان قرارداد مجوز بهره‌برداری از حقوق مالکیت فکری، ممکن است مجوزدهنده اطلاعاتی را افشا کند که به دلایلی محرمانه محسوب می‌شوند. در این صورت دریافت‌کننده اطلاعات (مجوزگیرنده یا نماینده قانونی وی) گاه ممکن است تصور کند تعهدی به حفظ اطلاعات محرمانه ندارد و به افشای آنها بپردازد، گاهی نیز این عمل عمداً صورت می‌گیرد تا مزیتی که دارنده اطلاعات از آن برخوردار است از دست برود. از این رو بهترین راه عملی برای حفاظت از اطلاعات محرمانه در جریان قرارداد مجوز بهره‌برداری، انعقاد قرارداد حفظ محرمانگی^۱ است که به آن قرارداد عدم افشا^۲ نیز اطلاق می‌شود. معمولاً ساختار این قراردادها یکسان است و از

1. Confidentiality Agreement
2. Non-disclosure Agreement (NDA).

* نویسنده مسئول

تجاری سازی اطلاعات افشا شده هستند، نسبت به انعقاد قرارداد محرمانگی بی میل می باشند. در عین حال، ممکن است در برخی موارد مجوزدهنده به افشای جزئی یا کامل اطلاعات بدون توافق محرمانگی متمایل باشد. برای مثال در موردی که اختراع داخل یک جزء یا سیستم غیرقابل مشاهده، به اصطلاح "جعبه سیاه" قرار دارد ممکن است بدون افشای اینکه چگونه بدست آمده است این امکان باشد که تأثیر اختراع را نشان دهد یا هنگامی که مخترع برای ثبت اقدام کرده یا حق اختراع اعطاء شده است. از آنجا که اکثر برنامه های کاربردی اختراع در نهایت منتشر می شوند مخترع در انتشار اطلاعات بدون توافق محرمانه آزاد است [۴]. اما ضرورت انعقاد قرارداد محرمانگی زمانی بیشتر احساس می شود که مال فکری، یک اختراع قابل ثبت باشد. در این مورد، ممکن است افشای اولیه مانع ثبت اختراع شود، چون اختراع زمانی قابل ثبت محسوب می شود که سابقه افشا نداشته باشد. در بسیاری از کشورهای عضو اتحادیه اروپایی، یک ابداع زمانی جدید در نظر گرفته می شود که قبلاً در دسترس هیچ کسی در هیچ نقطه ای از جهان قرار نگرفته باشد، مگر تحت تعهدات محرمانگی.

همچنین مطابق ماده ۲ قانون ثبت اختراعات، طرح های صنعتی و علائم تجاری ۱۳۸۶ اختراعی قابل ثبت است که حاوی ابتکار جدید و دارای کاربرد صنعتی باشد. ابتکار جدید عبارت است از آنچه که در فن یا صنعت قبلی وجود نداشته و برای دارنده مهارت عادی در فن مذکور معلوم و آشکار نباشد علاوه بر این، برخی از دارایی های فکری مانند روش های انجام کسب و کار^۱ به طور کلی در بسیاری از کشورهای اتحادیه اروپایی به عنوان اختراع قابل ثبت نیستند، و در نتیجه اگر آن فقط در اختیار شخص معینی باشند و از ورود به حوزه عمومی^۲ حفظ شوند می توان از آنها به وسیله چنین قراردادی محافظت به عمل آورد [۵]. همچنین قرارداد عدم افشا زمانی که تنها راه حفاظت از مال فکری نظیر اسرار تجاری محرمانه ماندن باشد مهم محسوب می شود [۶]. به علاوه، مبادرت به انجام مذاکره قرارداد مجوز بهره برداری براساس اعتماد صرف کافی نیست، در بسیاری از موارد، مذاکرات لزوماً در نهایت منجر به توافق نمی شوند پس برای مصون ماندن اطلاعات محرمانه از افشا بهترین راه عملی انعقاد قرارداد عدم افشا و تعیین ضمانت اجراهای مناسب می باشد.

۲-۳- عملکرد قرارداد محرمانگی

قراردادهای محرمانگی چندین عملکرد دارند:

۱- اولین و بدیهی ترین عملکرد این قراردادها، حفاظت از اطلاعات حساس فنی و تجاری در برابر افشا به اشخاص غیرمجاز است؛ ۲- با استفاده از قراردادهای محرمانگی می توان مانع از آن شد که حق اختراع از دست برود؛ ۳- قراردادهای محرمانگی دقیقاً مشخص می کند که چه اطلاعاتی را می توان افشا نمود و افشای کدام اطلاعات ممنوع است [۱۰]

دعای متعدد و گاه تضییع حقوق این افراد می شود. از این رو، مقاله حاضر با هدف بیان اهمیت و ضرورت انعقاد قراردادهای حفظ محرمانگی و کارکردهای آن، همچنین ارایه رهنمودهایی جهت انعقاد این گونه قراردادهای و تلاش در جهت تبیین شروط مندرج در ضمن آنها، به سه بخش تقسیم شده است: در بخش نخست، این نوع قرارداد در حقوق مالکیت صنعتی که کاربرد عمده آن نیز در همین حوزه است (شماره ۲) و در بخش دوم، قرارداد حفظ محرمانگی در حقوق مالکیت ادبی و هنری مورد بررسی قرار می گیرد (شماره ۳)؛ در نهایت، این موضوع مهم از منظر حقوق ایران تحلیل می شود (شماره ۴).

۲- قرارداد عدم افشا در حوزه مالکیت صنعتی

۲-۱- تعاریف

الف) اطلاعات محرمانه

همه انواع اطلاعات از قبیل ایده ها، دانش فنی، شرح اختراع ها، فرمول شیمیایی، نتایج تحقیقات و یا اطلاعات محرمانه کسب و کار را می توان در قراردادهای محرمانگی، منتقل کرد. ویژگی مشترک این اطلاعات آن است که به حدی برای طرفین افشا با ارزش هستند که باید از آنها در مقابل وارد شدن در حوزه عمومی محافظت نمود [۵]. به منظور حصول اطمینان از آگاهی طرفین از محدوده و دامنه وظایف خود، تعریف "اطلاعات محرمانه" در ابتدای انعقاد قرارداد اهمیت دارد به طوری که مقررات مربوط به اطلاعات محرمانه، عموماً تعهدات سنگینی برای دریافت کننده این اطلاعات ایجاد می کنند. در حوزه اسرار تجاری، آنچه بیشتر موضوع اقامه دعوی قرار گرفته وضعیتی است که طرفین از آنچه سر تجاری یا اطلاعات محرمانه تلقی می شود آگاهی ندارند [۷].

ب) قرارداد حفظ محرمانگی (قرارداد عدم افشا):

ممکن است قبل از انعقاد قرارداد مجوز بهره برداری و یا در طی مذاکرات، مجوزدهنده مجبور به افشای اطلاعاتی شود که محرمانه در نظر گرفته شده اند و مجوز گیرنده بالقوه، در صورت عدم منجر شدن مذاکرات به قرارداد، آنها را مورد استفاده قرار نداده و یا افشا نکند. به منظور حمایت از حقوق مجوزدهنده، قرارداد حفظ محرمانگی اغلب توسط طرفین به عنوان توافق و شرایط ماقبل افشا و مذاکرات، امضاء می شود [۸]. قراردادهای عدم افشا که به آن قرارداد حفظ محرمانگی یا پنهانکاری نیز اطلاق می شود، قراردادهای الزام آور قانونی هستند که تحت شرایط آن یکی از طرفین (طرف افشاکننده) با اعتماد به طرف دیگر (دریافت کننده اطلاعات) اطلاعاتی را افشا می کند [۹].

۲-۲- ضرورت انعقاد قرارداد عدم افشا

در اغلب موارد به علت محدود شدن اختیارات مجوزگیرندگان در استفاده از اطلاعات محرمانه، مجوزگیرندگان آینده نگر که به دنبال

1. Business Methods
2. Public Domain

۵- بقاء تعهدات محرمانگی: این بند بیان می‌کند که تعهدات طرف در رابطه با اطلاعات محرمانه در صورت هرگونه فسخ و یا انقضای قرارداد اصلی باقی خواهد ماند. مدت زمان باقی ماندن تعهدات گاهی مورد نزاع است. از یک طرف، صاحب اطلاعات محرمانه می‌خواهد برای همیشه اطلاعات محافظت شود، مگر این‌که تبدیل به دانش عمومی شده و به اصطلاح وارد حوزه عمومی گردد. از سوی دیگر، مجوزگیرنده می‌خواهد بداند، از دیدگاه حقوقی و عملی، چه زمانی از تعهدات خود بری خواهد شد [۷].

۶- استرداد موضوع قرارداد: بر طبق این بند، پس از فسخ و یا انقضای قرارداد، لازم است تمام اطلاعات محرمانه به مالک عودت داده شده یا نابود شود. دریافت‌کنندگان ممکن است خواهان مذاکره برای حفظ حق ورود به سیستم اسناد ایجاد شده، به منظور ارائه در دعوی احتمالی و رد ادعای افشا یا سوءاستفاده باشند. بدیهی است که چنین ورودی برای اطلاعاتی که از طریق ورود به تارنما یا بازدید از تارنما کسب شده امکان‌پذیر نیست. اما در غالب موارد، مذاکرات جامعی صورت گرفته و شاید در این زمینه توافق قطعی حاصل شود [۱۶]. این سؤال جای طرح دارد که تکلیف دانش باقیمانده در ذهن چیست؟ در این خصوص باید گفت که به هر حال، دریافت‌کننده اطلاعات مکلف به حفظ محرمانگی آنها است و در غیراینصورت در صورت ورود زیان طبق قواعد عام مسئولیت مدنی (ماده ۱ قانون مسئولیت مدنی) مسئول شناخته می‌شود. پس از انقضای مدت قرارداد، دریافت‌کننده نباید از اطلاعات محرمانه استفاده کند؛ زیرا استرداد موضوع قرارداد در قرارداد مجوز بهره‌برداری، برخلاف سایر قراردادهای کمتر قابل تصور است. در واقع، ممکن است در برخی موارد نظیر مجوز بهره‌برداری دانش فنی چیزی برای برگشت دادن وجود نداشته باشد (نمی‌توان از مجوزگیرنده خواست که دانش فنی مورد نظر را فراموش کند)، ولی می‌توان شرط کرد که مجوزگیرنده پس از انقضای قرارداد حق بهره‌برداری از مال فکری مجوز داده شده را نداشته باشد و در صورت تخلف هم، مطابق ماده ۲۳۰ قانون مدنی وجه التزامی در قرارداد پیش‌بینی شود تا، دارایی فکری، به ویژه اطلاعات، مورد استفاده قرار نگیرد. در صورت فقدان چنین شرطی در قرارداد، مجوزدهنده ابزار مناسب برای منع مجوزگیرنده را در اختیار ندارد و باید به قواعد عام مسئولیت مدنی استناد نماید. الزام دریافت‌کننده اطلاعات محرمانه به از بین بردن اطلاعات در مواردی ممکن است با استثنائاتی روبرو شود، برای مثال فایل‌های رایانه‌ای ایجاد شده در جریان سیستم خودکار پشتیبانی^۱ که متعاقباً به صورت ایمن توسط دریافت‌کننده ذخیره شده‌اند [۱۷].

۷- شرط حق نظارت بر قراردادهای محرمانگی مجوزگیرنده و کارکنان وی: این شرط، مسئولیت قراردادی و پاسخگویی برای نقض تعهد حفظ محرمانگی یا سوءاستفاده از چنین اطلاعاتی توسط خود مجوزگیرنده، پیمانکاران فرعی، کارمندان یا کارکنان سابق وی را مقرر می‌کند [۱۸].

۴- قرارداد محرمانگی یک ابزار حیاتی برای تضمین برقراری تعهدات حفظ محرمانگی است [۱۱] ۵- افشاکننده اطلاعات محرمانه را قادر می‌سازد تا بر نحوه اجرای تعهدات ناشی از مجوز بهره‌برداری نظارت کند و در نتیجه ماهیت، عملکرد و اجرای آن را مورد ارزیابی قرار دهد. نکته‌ای که مجوزدهنده در جریان افشا باید به آن توجه داشته باشد این است که آزاد گذاشتن بیش از حد اطلاعات محرمانه فنی و یا کسب و کار حتی با وجود قرارداد محرمانگی نیز محتاطانه نیست، چرا که ممکن است قرارداد مجوز بهره‌برداری به نتیجه نرسد [۱۲] ۶- قرارداد محرمانگی، پیش از افشای اطلاعات محرمانه و حساس، راهی است برای اجتناب از اختلافات پرهزینه، پیچیده و زمان‌بر [۱۳].

۴-۲- بندهای معمول در قرارداد حفظ محرمانگی

به‌طور معمول، قراردادهای عدم افشا بندهای زیر را در بر می‌گیرد:

۱- بند مدت تعهدات محرمانگی: معمولاً مدت تعهد به حفظ محرمانگی به خاتمه قرارداد مجوز بهره‌برداری یا به پایان رسیدن رابطه محرمانه که باعث افشای اطلاعات گردد، منوط نمی‌شود؛ بلکه معمولاً این تعهد، تا آخرین زمانی که اطلاعات محرمانه باقی بمانند در نظر گرفته می‌شود [۱۴]. اگر اطلاعات مواردی از قبیل دانش فنی غیرقابل ثبت، یا فهرستی از مشتریان باشد ممکن است که به‌طور نامحدود و بدون قید زمان محرمانه نگه داشته شود [۱۶]. به عبارت دیگر، مدت قرارداد محرمانگی غالباً باید فراتر از مدت مجوز بهره‌برداری باشد. اگر موعد مقرر مجوز بهره‌برداری به اتمام برسد و مجوزدهنده مایل به انعقاد قرارداد بهره‌برداری با مجوزگیرنده دیگری باشد در اینصورت اگر مجوزگیرنده سابق ملزم به تعهدات محرمانگی نباشد قادر خواهد بود تا اطلاعات افشا شده را مورد بازاریابی و معامله قرار دهد [۱۵].

۲- تعیین و تصدیق اطلاعات محرمانه: در این بند طرفین اطلاعات محرمانه را معین و ماهیت محرمانه آنها را تأیید می‌کنند. همچنین آنها توافق می‌کنند که اطلاعات محرمانه متعلق به طرف دیگر را فقط در جهت قرارداد استفاده و افشا نمایند. استفاده باید محدود شود به این صورت که اطمینان حاصل شود که دریافت‌کننده نمی‌تواند مزایای اضافی از افشای اطلاعات محرمانه به دست آورد [۷].

۳- تعیین استثنائات تعهدات: در این بند، استثنائات تعهدات تحمیل شده بر طرفین در محرمانه تلقی کردن اطلاعات مشخص می‌شود. در این بند ممکن است مقرر شود که طرفین شواهد و مستندات را به منظور دفاع از خود خصوصاً در زمینه ادعای دانش قبلی در خصوص اطلاعات محرمانه یا توسعه مستقل حق مالکیت فکری تهیه کنند [۷].

۴- محافظت در برابر افشا: چنین بندی مقرر می‌کند که دریافت‌کننده اطلاعات محرمانه، آن را در برابر افشا حفاظت خواهد کرد، معمولاً با اشاره به استاندارد مراقبت نحوه حفاظت از اطلاعات محرمانه و خصوصی مشخص خواهد شد [۷].

1. Back up

کاربردهای بالقوه تجاری است و در نتیجه مجوزدهنده همان دارایی فکری را برای استفاده‌های دیگر بهره‌برداری می‌کند یا به شخص دیگری همزمان با مجوز بهره‌برداری سابق، اجازه بهره‌برداری می‌دهد [۲۳].

مکان حل و فصل اختلافات از مسائل کلیدی دیگری است که باید طرفین مورد توجه قرار دهند. مکان حل و فصل اختلافات از این جهت مهم است که در صورت بروز اختلاف بر سر تعهدات محرمانگی تکلیف حل و فصل آن مشخص است و به نوعی صرفه‌جویی در زمان محسوب می‌شود. نحوه حل و فصل اختلاف می‌تواند ارجاع به داوری یا حوزه قضایی خاصی باشد. لازم به ذکر است که با وجود این‌که انعقاد قرارداد محرمانگی اطلاعات محرمانه را از خطر افشا حفظ می‌کند افشاکننده باز هم باید جانب احتیاط را در افشای اطلاعات رعایت کند و افشا به میزانی باشد که برای استفاده از فناوری یا دارایی فکری مجوز داده شده ضروری است.

۲-۷- جبران خسارت ناشی از نقض تعهد محرمانگی

وقتی که شخص دریافت‌کننده اطلاعات محرمانه، تعهدات خود تحت قرارداد محرمانگی را نقض می‌کند باید راه‌حل‌های موجود برای جبران خسارت شخص افشاکننده را بررسی کرد. راه‌حل‌ها ممکن است مشتمل بر جبران غیر نقدی خسارت و جبران نقدی خسارت باشد. دادگاه در صورت قابل ارزیابی بودن خسارت وارد شده، جبران خسارت پولی را مورد حکم قرار می‌دهد [۲۴]. اما در صورتی که خسارت قابل ارزیابی نباشد قرار منع موقت و احکام مناسب برای جلوگیری از نقض را مورد حکم قرار می‌دهد [۲۵]. حتی در صورت وجود قرارداد محرمانگی اغلب اجرای قرارداد محرمانگی دشوار و پرهزینه است. چرا که باید به‌طور دقیق آنچه که به منزله اطلاعات محرمانه و آنچه نقض محسوب می‌شود مشخص گردد که در اینصورت نقض توسط طرف دیگر نیازمند اثبات است. در عین حال، همان‌طور که پیش‌تر گفتیم، ممکن است در متن قرارداد مبلغی به‌عنوان وجه التزام پیش‌بینی شده باشد که در صورت نقض تعهدات محرمانگی به طرف خسارت دیده پرداخت گردد. در این صورت، دادگاه مطابق شروط محرمانگی رفتار کرده و مبلغ خسارت را بر مبنای وجه التزام تعیین شده در قرارداد قرار دهد. در عین حال در کنار تعهدات محرمانگی و برای جلوگیری از ورود خسارت از طریق نقض تعهدات انجام اقدامات زیر مفید و ضروری به نظر می‌رسند:

۱. اقدامات امنیتی از جمله اقدامات فیزیکی (به‌عنوان مثال قفل کردن، حفظ گزارش‌ها) و اقدامات دیجیتال (به‌عنوان مثال با استفاده از کلمه عبور، مسدود کردن استفاده از درایوهای یو اس بی) [۵].
۲. برای جلوگیری از احتمال تکذیب محرمانه‌بودن اطلاعات از سوی دریافت‌کننده، نگهداری گزارشی از مطالب افشا شده در طی ملاقات یا گفتگو ضروری است. اگر مجموعه‌ای از اطلاعات افشا شده است ایجاد فهرستی از اطلاعات و در صورت امکان تصدیق

بهتر است شرکت‌هایی که در راستای قرارداد مجوز بهره‌برداری اطلاعات محرمانه با یکدیگر مبادله می‌کنند، در مورد حفظ اطلاعات محرمانه یکدیگر به توافق برسند، اما اگر کارکنان که به اطلاعات دسترسی دارند از تعهدات شرکت آگاه نباشند ممکن است اطلاعات محرمانه در معرض خطر باشد. دریافت‌کننده اطلاعات محرمانه موظف است به کارکنان خود، نسبت به وظایف و تعهدات ناشی از قرارداد محرمانگی دستورات لازم را بدهد. در غیر اینصورت، اگر افشایی از طرف کارکنان صورت گیرد کارفرما مسئول خواهد بود مگر اینکه اثبات کند که احتیاطات لازم را به عمل آورده است. در عین حال، نباید مجوزدهنده به نظارت دریافت‌کننده اطلاعات بر کارکنانش در مورد رعایت قرارداد محرمانگی اکتفا کند و باید قراردادهای محرمانگی دریافت‌کننده با کارکنانش را مورد ملاحظه قرار دهد تا از وجود قیود و شرایط لازم اطمینان حاصل کند. در عین حال باید توجه داشت که ممکن است دریافت‌کننده اطلاعات برای عملی و استفاده کردن از اطلاعات به تخصص پیمانکاران نیاز داشته باشد و بخواهد با آنها همکاری کند در این مورد نیز مجوزدهنده باید به انعقاد قرارداد محرمانگی با پیمانکاران نظارت داشته باشد.

۸- اجرای حداقلی: در قرارداد محرمانگی مجوزگیرنده باید حداقل همان درجه مراقبت از اطلاعات محرمانه را اعمال کند که نسبت به اطلاعات شخصی خود اعمال خواهد کرد [۱۹].

۹- در قرارداد حفظ محرمانگی باید قید گردد که شخص دریافت‌کننده حق دادن مجوز بهره‌برداری ضمنی اطلاعات محرمانه افشا شده را ندارد [۲۰].

۲-۵- استثنائات اطلاعات محرمانه

شروط محرمانگی باید استثنائات مجاز تعهدات محرمانگی را به‌طور خاص نشان دهد. استثنائات معمول تعهدات محرمانگی عبارتند از:

- ۱- آگاهی قبلی از اطلاعاتی که طرف مقابل افشا ساخته است.
- ۲- الزام به افشا به موجب قانون
- ۳- در دسترس عموم بودن اطلاعات
- ۴- افشا به کارمندی که با این اطلاعات سر و کار خواهند داشت [۲۱].

۲-۶- مسائل اساسی در هنگام انعقاد قرارداد عدم افشا

بند محرمانگی باید به‌طور کافی حاوی اقدامات حفاظتی برای محافظت از اطلاعات غیرکتبی و با اطلاعات کتبی که به‌عنوان محرمانه طبقه‌بندی نشده است، باشد [۲۲] در بسیاری از کشورها ضروری نیست که تعهدات محرمانگی به صورت قراردادهای کتبی باشند، با این حال قرارداد کتبی اطمینان و حفاظت بیشتری را در برابر چالش‌های قانونی فراهم می‌کند [۱۱]. محدودیت دیگری که در مورد اطلاعات محرمانه مطرح می‌باشد بحث "استفاده مجاز" است. برای مثال ممکن است اطلاعات صرفاً برای آزمایش مجوز داده شده باشد و دریافت‌کننده اطلاعات مجاز به استفاده‌های دیگر نظیر تجاری‌سازی آنها نباشد. با محدود کردن حقوق اعطاشده از طریق تعریف محدوده زمینه استفاده، مجوزگیرنده تنها قادر به استفاده از

وجود دارد و حمایت قانونی را منوط به تصویب قاعده‌ای خاص و شناسایی آن به‌عنوان یک حق مالکیت فکری ساخته است [۳]. از طرف دیگر شروط محرمانگی را می‌توان در قالب شروط ضمن عقد به ساختار عقد اضافه نمود؛ چرا که عمومیت قاعده «المؤمنون عند شروطهم» شامل این نوع شروط نیز می‌شود.

در نظام حقوقی ایران قانون خاصی به قراردادهای حفظ محرمانگی نپرداخته است. حال آنکه مطابق بند هـ ماده ۴ قانون ثبت اختراعات، علائم تجاری و طرح‌های صنعتی مصوب ۱۳۸۶ "آنچه قبلاً در فنون و صنایع پیش‌بینی شده باشد"، از دایره حمایت به‌عنوان اختراع خارج شده است و "فن یا صنعت قبلی عبارت است از هر چیزی که در نقطه‌ای از جهان از طریق انتشار کتبی یا شفاهی یا از طریق استفاده عملی و یا هر طریق دیگر، قبل از تقاضا و یا در موارد حق تقدم ناشی از اظهارنامه ثبت اختراع، افشاء شده باشد". بند مذکور به اهمیت افشاء اطلاعات محرمانه و به نوعی هر اطلاعی که برای ثبت اختراع ضروری است، اشاره دارد. چرا که ممکن است در جریان ثبت اختراع، به علت افشاء اطلاعات محرمانه و مهم آن، دیگر اختراع قابل ثبت نباشد.

در قانون تجارت الکترونیک مصوب ۱۳۸۲ به حفظ اطلاعات محرمانه اشاره شده است. مطابق ماده ۶۴ قانون مذکور: «به منظور حمایت از رقابت‌های مشروع و عادلانه در بستر مبادلات الکترونیکی، تحصیل غیرقانونی اسرار تجاری و اقتصادی بنگاه‌ها و مؤسسات برای خود و یا افشای آن برای اشخاص ثالث در محیط الکترونیکی جرم محسوب و مرتکب به مجازات مقرر در این قانون خواهد رسید». هم‌چنین ماده ۷۵ قانون مذکور اشعار داشته است: «متخلفین از ماده ۶۴ این قانون و هرکس در بستر مبادلات الکترونیکی به منظور رقابت، منفعت و یا ورود خسارت به بنگاه‌های تجاری، صنعتی، اقتصادی و خدماتی، با نقض حقوق قراردادهای استخدام مبنی بر عدم افشای اسرار شغلی و یا دستیابی غیرمجاز، اسرار تجاری آنان را برای خود تحصیل نموده و یا برای اشخاص ثالث افشا نماید به حبس از شش‌ماه تا دو سال و نیم، و جزای نقدی معادل پنجاه میلیون (۵۰۰۰۰۰۰۰) ریال محکوم خواهد شد».

هم‌چنین براساس بند ک ماده ۴۵ قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی مصوب ۱۳۸۷ موارد زیر به‌عنوان یکی از مصادیق رویه‌های موجب اخلال در رقابت تلقی شده است: «کسب و بهره‌برداری غیرمجاز از هرگونه اطلاعات داخلی رقبا در زمینه تجاری، مالی، فنی و نظایر آن به نفع خود یا اشخاص ثالث».

با وجود مقررات مذکور، تدوین قانون خاص در زمینه قراردادهای حفظ محرمانگی و شروط آن و یا اضافه نمودن موادی به قوانین موجود در خصوص حقوق مالکیت فکری، به منظور حفظ حقوق دارندگان مالکیت فکری در راستای افشای اطلاعات محرمانه خویش، ضروری به نظر می‌رسد.

اطلاعات ارائه شده از سوی گیرنده مناسب به‌نظر می‌رسد. از راه‌های دیگر مکتوب نمودن یا ضبط گفتگوها است [۲۱].

۳- قرارداد عدم افشا در حوزه مالکیت ادبی و هنری و مقوق مرتکب

در مجوزهای بهره‌برداری حوزه کپی‌رایت، انتقال اولین حق انتشار نیازمند محرمانه‌بودن آثار مشمول کپی‌رایت است، مگر این که رویدادی رخ دهد که منجر به افشای عمومی اثر شود. این مطلب به خصوص در صدور مجوز کپی‌رایت مربوط به فناوری مصداق دارد که غالباً با اشتراک‌گذاری اطلاعات محرمانه توأم است. قرارداد مجوز بهره‌برداری باید شرایطی را فراهم کند که اطلاعات محرمانه با دقت و تا حد ممکن شناخته شوند. خصوصاً توصیه می‌شود اسناد به‌طور خاص به‌عنوان محرمانه توسط ماشین پرس شده و یا بر روی طراحی صفحه آنها برچسب "محرمانه" الصاق شود و یا صفحه‌ای از اسناد که شامل اطلاعات حساس است مشخص شده و در طول دوره انجام قرارداد رد و بدل شوند. در قرارداد مجوزهای بهره‌برداری برای حفاظت از اطلاعات محرمانه به احتمال زیاد لازم است، طرفین تا زمانی که قرارداد پابرجاست موظف به حفظ محرمانه بودن باشد [۲۶].

در عین حال ممکن است طرفین اطلاعات محرمانه یکدیگر را در طول انتشار اثر دارای کپی‌رایت افشا کنند حتی اگر در قرارداد مجوز بهره‌برداری تعهد به حفظ محرمانگی قید شده باشد از این رو انعقاد قرارداد حفظ محرمانگی یا عدم افشا مناسب‌ترین و بهترین راه برای حفاظت از اطلاعات محرمانه در جریان قرارداد مجوز بهره‌برداری این آثار است.

۴- بررسی قراردادهای حفظ محرمانگی در نظام حقوقی ایران

در نظام حقوقی ایران، شروط حفظ محرمانگی را می‌توان به صورت عقود حفظ محرمانگی منعقد کرد؛ حمل عنوان عقد به این نوع قراردادهای صحیح می‌باشد، چرا که مطابق ماده ۱۸۳ قانون مدنی: «عقد عبارت است از اینکه یک یا چند نفر در مقابل یک یا چند نفر دیگر تعهد بر امری نمایند و مورد قبول آن‌ها باشد». باید توجه داشت که مقصود از تعهد، تراضی آمیخته با التزام و پای‌بندی است [۱]. عقود حفظ محرمانگی، ماهیتاً از نوع عقود عهدی بوده و متضمن نوعی ترک فعل می‌باشند؛ چرا که نتیجه اصلی عقود آنچه هنگام انشاء مورد توجه طرفین قرار می‌گیرد، پیدایش تکلیف حقوقی یعنی تعهدی است که گریبان‌گیر شخص طرف معامله می‌گردد [۲]. در صحت عقود حفظ محرمانگی هیچ تردیدی نیست؛ چرا که مطابق ماده ۱۰ قانون مدنی: «قراردادهای خصوصی نسبت به کسانی که آن را منعقد نموده‌اند در صورتی که مخالف صریح قانون نباشد، نافذ است». بناء عقلاً نیز بر صحت چنین قراردادی و لزوم پای‌بندی طرفین با مفاد آن دلالت داد، زیرا در غیر این صورت روابط معاملاتی تجار و شرکت‌ها به هم می‌ریزد و به‌صورت عملی ریسک انجام پروژه‌ها افزایش می‌یابد. در واقع این قرارداد پوششی است برای خلایق که در نظام قانونی

- 13- Sias, Suzanne L, "Confidentiality and Nondisclosure Agreements", Business Law volume iv., 2008,pp.3-4.
- 14- Webb, Jere M, "A practitioner's guide to confidentiality agreements", Trade Secret Law Reporter,1985,p.7 Available online at:www.stoel.com/.../confidentialityagreementguide.
- 15- Nicolson, Fiona et al, "IP Licensing Handbook", Bristows, 2011, p.10.
- 16- Meister, Margaret Lewis, Alsup, Daniel M., Modrall, Sperling, Roehl, Harris, Albuquerque, P.A & Sisk, New Mexico, "Confidentiality agreement and Due diligence", 2013, p.9 - Available online at <http://modrall.com/articles>, last visited:2015/4/5.
- 17- The Royal Australian and New Zealand College of Radiologists, Confidential Information Policy., 2011, p.5
- 18- Baldia, Sonia, "Offshoring to India: Are Your Trade Secrets and Confidential Information Adequately Protected?" Business & Technology Sourcing Review., 2010.p.11.
- 19- WIPO, MODULE 07. Technology Licensing in a Strategic Partnership-, n.d, www.wipo.int/export/sites/.../ip_panorama_7_learning_points.pdf.
- 20- Wilson, Todd, "Do's and Dont's of Confidentiality Agreements",2005, The IP lawblog,<http://www.theiplawblog.com/2005/11/articles/trade-secrets/dos-and-donts-of-confidentialty-agreements/> last visited:2016/4/3.
- 21- The university of Manchester, Intellectual property & confidentiality(A researchers guide., 2010, pp.4-28.
- 22- Madiyal, Shailesh, Confidentiality clauses in contracts-, 2009, p.4. Available online at: www.salvuspartners.com
- 23- Mahoney, RT et al , "Field-of-Use Licensing. In Intellectual Property Management in Health and Agricultural Innovation:" A Handbook of Best Practices , MIHR: Oxford, U.K., and PIPRA: Davis, U.S.A, 2007, p.121.-Available online at: www.ipHandbook.org
- 24- Thompson, Joe R, "Lowa state university, Overview of confidentiality agreement", 2013, p.2. Available online at:www.extension.iastate.edu/agdm.
- 25- Bradshaw, Robinson & Hinson,The benefits and limits of non-disclosure. agreement-, 2010 Available online at <http://www.genomicslawreport.com/index.php/2010/03/03/the-benefits-and-limits-of-non-disclosure-agreements/> last visited:2016/3/6.
- 26- WIPO, WIPO guide on the licensing of copyright and related right., 2004, p.13.

۵- نتیجه

با توجه به این که در جریان مذاکرات راجع به قراردادهای بهره‌برداری از حقوق مالکیت فکری، گاه اطلاعاتی مبادله می‌شود که برای افشاکندنده اهمیت حیاتی دارد، لازم است راهکاری اندیشیده شود که از افشای چنین اطلاعاتی برای اشخاص ثالث جلوگیری شود. انعقاد قرارداد حفظ محرمانگی عاملی مهم در جهت حفظ حقوق دارندگان اموال با ارزش فکری محسوب می‌شود. این قرارداد در صورتی که به درستی تنظیم شود، می‌تواند محافظت از اطلاعات مذکور را تضمین نماید. در عین حال، صاحبان ایده‌های نو، که به‌طور معمول، طرف ضعیف‌تر قرارداد هستند، غالباً اطلاعات کافی راجع به چنین قراردادهایی ندارند. عدم آگاهی از نحوه انعقاد این نوع قراردادهای، ممکن است احقاق حق صاحبان اموال فکری را با مشکل مواجه کند. ارائه تعریف صحیحی از اطلاعات محرمانه نقش مهمی در تعیین موضوع قرارداد ایفا می‌کند. به علاوه، زمانی چنین قراردادهایی اثر مثبت خواهند داشت که تکلیف طرف دریافت‌کننده به حفظ اطلاعات محرمانه به نحو مطلوبی بیان شده باشد. صرف بیان تکلیفی کلی، بدون تبیین نحوه اعمال این تکلیف و تبعات نقض آن، نتیجه‌ای جز ابهام و افزایش اختلافات و دعاوی در بر ندارد. در حقوق ایران، با توجه به اصل آزادی قراردادی، انعقاد این‌گونه قراردادهای با مانعی مواجه نیست. البته بدیهی است که این قراردادهای به تنهایی جهت تأمین حقوق دارندگان اموال فکری کافی نیست و ضرورت دارد قانونگذار، با تدوین قوانین مناسب، ضمن تأکید بر لزوم حفظ اطلاعات محرمانه، ضمانت اجراهای متناسب و بازدارنده‌ای را در این زمینه پیش‌بینی نماید.

۶- مراجع

- ۱- کاتوزیان، ناصر، "اعمال حقوقی: قرارداد- ایقاع"، شرکت سهامی انتشار، چاپ چهارم، ۱۳۹۰، ص ۳۱.
- ۲- شهیدی، مهدی، "حقوق مدنی ۳ (تعهدات)"، انتشارات مجد، چاپ چهاردهم، ۱۳۸۹، ص ۱۵.
- ۳- صادقی مقدم، محمدحسن، طباطبایی نژاد، سید محمد، "نگاهی اجمالی بر قراردادهای حفظ اطلاعات"، فصلنامه پژوهش حقوق خصوصی، سال اول، شماره ۲، زمستان ۱۳۹۱، ص ۹۴.
- 4- Les: Licensing executives society USA and Canada Inc, The basics of licensing, 2009,p.8.
- 5- European IPR Helpdesk , Non-disclosure agreement: a business tool.2012,pp.2-5.
- 6- UK intellectual property office, Licesing IP, IP health chech1, 2011,pp.5-9.
- 7- Cameron, DonaldM,'Licesing,Cameron's patent text', Chapter 13.2010,pp.21-22
- 8- Wipo, Exchanging value negotiating technology licensing agreements.2005, P.108.
- 9- European IPR Helpdesk, Commercializing intellectual property: License Agreements, 2013, p.14.
- 10- Radack, David V, "Understanding Confidentiality Agreements", journal JOM,46,1994, p.68.
- 11- Wipo, Intergovernmental committee on intellectual property and genetic .resources, traditional knowledge and folklore 2003, p.15.
- 12- Wipo, Successful technology licensing, IP assets management series.2004, p.19.